

Position Paper Rondetafelgesprek Circulair bouwen,
commissie voor Infrastructuur en Waterstaat van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Februari 2024

1. **Waarom circulair bouwen?**

Om de gestelde duurzaamheidsdoelen voor 2050 – volledig circulair in 2050 en een halvering van gebruik van primaire abiotische grondstoffen in 2030- , te halen, is een transitie nodig van de Nederlandse bouwsector. De sector neemt nu nog circa 50% van het grondstoffenverbruik in Nederland voor zijn rekening. Nu grondstoffen steeds schaarser en duurder worden, zal een circulaire bouwsector ons minder afhankelijk van geopolitieke ontwikkelingen maken. Het zorgt voor leveringszekerheid, continuïteit, mogelijkheden voor economische groei en kostenreductie. Minder primaire grondstoffen betekent minder ingrijpen in het landschap, minder uitstoot door vervoer en minder aantasting van milieu en waterkwaliteit.

Voor een circulaire bouweconomie moet in wezen de sector opnieuw worden ingericht, de markt opnieuw worden georganiseerd. Het gaat om het anders inrichten van productieprocessen en ketens en het herdefiniëren van bedrijfsvoeringen en financiële modellen.

2. **Stand van zaken**

De afgelopen jaren is er een goede start gemaakt met het opzetten van de circulaire bouweconomie o.a. door het maken van vrijwillige afspraken in de markt ('standaarden') op verschillende deelonderwerpen (bijv. termen en definities, circulair ontwerpen, meten van circulariteit, losmaakbaarheid, hergebruik, eigenschappen van herbruikbare materialen, aantoonbaarheid van circulariteit). Er is een 'basiskamp' gecreëerd door 'koplopers'.

Op diverse deelonderwerpen zijn óf nog geen afspraken óf verschillende afspraken, waardoor marktpartijen niet goed weten wat nu te gaan gebruiken. De afspraken die er zijn, worden nog niet breed toegepast. Een voorbeeld hiervan is het materialenpaspoort. Er is mede daardoor nog veel aarzeling in de markt. Minder vrijblijvendheid, meer concrete sturing op deelonderwerpen vanuit de overheid met duidelijke doelen en tussendoelen is nodig, zodat marktpartijen de benodigde zekerheid hebben en verder in beweging kunnen komen.

Innovatieve bedrijven werken al circulair, maar een verdere opschaling naar het 'peloton' zal niet vanzelf gaan. Daarvoor is er op korte termijn te veel vrijblijvendheid, te veel onduidelijkheid en zijn de bedrijfsrisico's nog te groot.

De infrasector is anders georganiseerd en heeft een andere schaal dan de sector voor gebouwen. Sommige belemmeringen en oplossingen zijn voor beide sectoren gelijk, anderen zijn specifiek.

3. **Wat kan normalisatie bijdragen aan de transitie naar circulair bouwen**

Indien vanuit de overheid eisen worden gesteld op het gebied van circulair bouwen, dan zijn normen een geschikt instrument om beleid te vertalen naar praktijk. Regelgeving schrijft voor waar aan voldaan moet worden, in normen kan uitgewerkt worden hoe voldaan kan worden. Normen kunnen zo in het verlengde liggen van regelgeving en regelgeving versterken. Het maken van goede, breed gedragen afspraken (normalisatie) is één van de instrumenten die

overheid en markt tot hun beschikking hebben om de opschaling van een circulaire bouwconomie verder op gang te brengen.

In de eerste fase van een transitie zien we vaak veel uiteenlopende activiteiten en initiatieven, maar tegelijkertijd een gebrek aan eenduidigheid en transparantie. Breed gedragen afspraken kunnen een belangrijke rol spelen bij het creëren van deze beide aspecten en zorgen daarmee voor duidelijkheid en vertrouwen in de markt. Het is juist in de relatie met beleidsdoelstellingen en regelgeving waar normalisatie een belangrijke, aanvullende meerwaarde kan hebben.

Op dit moment worden binnen verschillende initiatieven afspraken en standaarden ontwikkeld (Platform CB'23, NEN, Nationaal Groeifonds, DGBC, Het Nieuwe Normaal, duurzaam GWW, etc.). Het is van essentieel belang deze initiatieven integraal te verbinden (harmonisatie). NEN werkt daar voortdurend aan. Idealiter komen we met deze initiatieven tot een duidelijk, breed gedragen en samenhangend stelsel van standaarden en normen. Normdocumenten kunnen indien gewenst worden verankerd in regelgeving.

Ook internationale normalisatie ontwikkelingen zijn belangrijk voor Nederlandse duurzaamheidsdoeleinden. Wat komt er vanuit Europa op Nederland af qua verplichte wet- en regelgeving? Het is een kerntaak van NEN dit nauwlettend te volgen en vanuit ons netwerk van experts invloed uit te oefenen op de inhoud en totstandkoming van Europese- (CEN) en internationale (ISO) normen. Nederland is koplopersland in Europa en NEN heeft de positie om nationaal ontwikkelde kennis en afspraken 'op te tillen' naar internationaal niveau. Dat is goed voor de concurrentiepositie van Nederland in Europa en ook wereldwijd. Daarmee dragen we ook bij aan internationale opschaling van de Nederlandse markt voor circulaire bouwen

4. Advies NEN aan de commissie

- a. Creëer als overheid duidelijke, lange termijn doelen en tussendoelen en veranker die in beleid en wet- en regelgeving, zodat de markt weet waar men aan toe is en in beweging kan komen. Zolang er geen duidelijkheid is over verplichtingen op diverse deelonderwerpen, is circulariteit voor de meeste bedrijven vooral een risico en extra kostenpost.
- b. Stem als overheid beleid steeds goed af op (toekomstige) verplichtingen vanuit Brussel. Nederland is als koplopersland verder dan andere Europese landen en het is dan logisch zaken nationaal te regelen. Dit kan er echter voor zorgen, dat na een aantal jaar nationaal beleid, Nederland alsnog over moet schakelen op verplichtingen vanuit Europa.
- c. Maak gebruik van normalisatie als beleidsinstrument in samenhang met het regelgevend kader. Normalisatie is één van de instrumenten om de transitie naar een circulaire bouw verder in beweging te krijgen, om vertrouwen, duidelijkheid en een gelijk speelveld te creëren. Normalisatie is een relatief onbekend (beleids)instrument. We denken graag mee over de vraag hoe normalisatie verder kan worden ingezet om belemmeringen weg te nemen en oplossingen aan te dragen.

Bijlage 1: Normen en NEN

Normen zijn breed gedragen afspraken die private en publieke partijen onderling op vrijwillige basis maken. Normen kunnen gaan over processen, methodes, toepassingen, waardes, uitwerking van eisen, etc. NEN brengt belanghebbenden bij elkaar die gezamenlijk de inhoud van de afspraken bepalen. Deze belanghebbenden leveren de benodigde kennis, NEN faciliteert dit proces en zorgt voor het vastleggen van de afspraken. Dat gebeurt op nationaal niveau (NEN-norm), maar ook Europese (CEN) en mondiaal (ISO). Normen dragen bij aan veiligheid, duurzaamheid, en compatibiliteit van producten, processen en diensten. Normen zorgen voor een gelijk speelveld.

NEN zorgt als normalisatie-instituut van Nederland voor de verbinding met Europese- en internationale normalisatie-activiteiten. Enerzijds door vanuit de belanghebbenden invloed uit te oefenen op de inhoud en totstandkoming van Europese en internationale normen en anderzijds door Europese en internationale normen te adopteren en hun toepassing te stimuleren. Er zijn circa 30.000 normen.

Regelgevend en normatief kader

In een aantal specifieke gevallen zijn normen onderdeel van regelgeving. Zo zijn in het Bbl (Besluit bouwwerken leefomgeving voorheen Bouwbesluit) waarden en eisen opgenomen. In 'aangewezen' normen wordt vervolgens uitgewerkt hoe aan deze waarden en eisen kan worden voldaan. Wanneer in regelgeving wordt verwezen naar normen, dan zijn deze verplicht.

De meeste normen zijn echter vrijwillig. Door de wijze van totstandkoming – met 'all parties concerned' en in consensus – hebben normen vaak een breed draagvlak onder zowel publiek- als private partijen.

In de private sector – zoals bijvoorbeeld bij brancheorganisaties – worden vaak private standaarden of keurmerken opgesteld. NEN heeft hier geen rol in.

Daarnaast kunnen normen de basis vormen voor certificering. Aan de hand van eisen opgenomen in normen kan certificering plaats van producten, diensten of organisaties. Certificering wordt gedaan door geaccrediteerde certificerende instellingen. NEN certificeert niet. Wel ontwikkelt NEN soms in aanvulling op een norm een certificeringsschema, dat als basis dient voor certificatie.

De opdracht om een norm op te stellen, kan op verschillende manieren tot stand komen:

- Via een normalisatieverzoek (vanuit de Europese Commissie (bijvoorbeeld voor uitwerking van een Richtlijn) of vanuit de Nederlandse overheid (bijvoorbeeld ter verduidelijking van regelgeving)
- Via een normalisatiebehoefte van één of meerdere marktpartijen

Normalisatie is een beleids- (onderdeel Beleidskompas) én zelfreguleringsinstrument dat een belangrijke rol kan hebben als aanvulling op wet- en regelgeving. Normen die via zelfregulering tot stand komen, kunnen op termijn alsnog in wet- en regelgeving worden opgenomen.

NEN is een systeempartij

Gelet op de mogelijke rollen van normen met name in relatie tot wet- regelgeving, de kenmerken van normalisatie en de rol, kennis en het inter(nationale) netwerk van NEN lijkt het logisch om NEN al in een vroegtijdig stadium als systeempartij te betrekken bij integrale vraagstukken en uitwerking van regelgeving.